

Profesorovi PhDr. Jánovi Doruľovi, DrSc., akademikovi Učenej spoločnosti Slovenska

V jubilejnom článku (Slavica Slovaca, 2003, roč. 38, č. 2, s. 169) som pri sedemdesiatinách profesorovi Jánovi Doruľovi písal metafory o kovaní železa netušiac, že na nich po dvadsiatich rokoch môžem nadviazať svojimi novými zisteniami. Na tých slovách ani teraz netreba nič meniť!

Prof. J. Doruľa ako dobrý kováč rozpálené železo ukuje a ponára ho do studenej vody, aby stuhlo, zmocnelo. Železo po tých dvadsiatich rokoch si azda uvedomilo, že tu vskutku nejde o kov, ale o vodu, o jeho ponorenie a vynorenie sa z nej. Voda je totiž tou matériou, ktorá je živlom večnej existencie, a železo je práve vďaka nej pevné.

Veru, nemálo vody pretieklo v dunajskom koryte, ktorá aj v slovenskej slavistike zabezpečuje životný kolobeh. Preto poučený jej existenciou vo viacerých podobách či skupenstvách si dovoľujem dopísať ešte týchto zopár riadkov:

Mnohým sa vidí, že sa voda mení, lebo vody bratislavského Dunaja sa ako vody Jordánu nikdy nezastavia nielen s pribúdajúcim časom i nečasom či pred prekážkou. Sám život je ako voda, plynie a trvá, a tak tvorí okolie, hoci sa ju pokúšajú sputnať. Voda však ostáva rovnaká, aj keď sa podľa biblických zákonitostí delí na nebeskú, ktorá prší z oblakov, a na podzemnú, ktorá vyviera zo zeme. Jednu i druhú bez akejkolvek známky vonkajšej námahy úplne a bezo zvyšku privádza statočný slovenský Dunaj vo svojom koryte do mohutného sveta iných veľkých vôd v moriach a oceánoch, ktoré obmývajú svet. A do týchto morí vtekajú aj skromné slovenské vody. Vracajú sa k svojej podstate a vďaka Dunaju sa do nej vlievajú blízko duchovného žriedla cyrilo-metodskej kultúry. Táto životodarná sila vyklíčila práve pri vodách Dunaja, pod Devínom, v Nitre a v Bratislave.

Statočný Dunaj sa nebojí, že sa vo veľkom mori iných vôd tie staré slovenské kvapky stratia, oni nesplynú ani s blízkymi alebo s cudzími. Nestoja k nim však ani v protiklade, keďže doň prispievajú svojím dielom soli slovenskej zeme. Náš Dunaj a jeho vody sa v príhodnom čase opäť zastanú nad Tatrami ako blahodarná, prívetivá, sladká a nová vlaha, ktorá pre slovenské polia vždy znamená obnovujúcu silu. Premieša sa so soľou slovenskej zeme a jej kultúry a vďaka nej prežije v mori všetkých búrok. Darmo sa slovenský človek bude plahočiť, bez statočnej slovenskej vody sa ani slovenská soľ v mori úplne nepremiesi, ale keď toto miesenie zažije, ovlaží opäť slovenský intelektuálny svet.

Vody sú živé a nikdy sa nezastavia. Ich hodnotou a silou je ovlažovať a oživovať. Nezanevrú ani vtedy, keď blahodarný účinok vody jej hojnosťou zovšednie. Takýto stav však vždy potrvá len dovtedy, kým sa poľahky dá načerpať z plných riek a studní. Voda sa však vie nad vysočiznými tatranskými horami zhromaždiť a oblaky ňou nasiaknuté sa chvíľu zastavia, keď nabitú novou energiou opäť rozlomí oblohu. Blahodarný dážď tak schladí žeravé slovenské hole; Tatry sa prísne naklonia do dolín a naplnia vodou nielen tancujúci Dunajec utekajúci kamsi na sever, ale aj rozjímavý Váh, statočnú a pamätlivú Nitru, skromný Hron, záhumčivý Topľu i bielym svetlom

zaliaty Laborec a tajomnú Tisu. Nepostoja tie vody čo i len na chvíľu, keď sa hrnú do oziminami posiatych polí a životodarne obnovujú obraz staroslávnej slovenskej postate.

Voda v sebe prináša zrod života, je obrazom očistenia a príslubom novej obrody. Voda neraz Slovákom otvorila oči práve vtedy, keď zápasy za duchovné postate nepriniesli vytúžené víťazstvo, keďže iba ľudskou silou sa nedá naplniť Boží príslub. A tak víťazstvo nespočíva v ponorení sa do vody, ale vo vynorení sa z nej ako pri krste. Toto platí tiež so zakaľovaním horúceho kovu, ktorý síce pri ponorení do vody stvrdne, ale zosilnie až po vynorení.

Vtedy sa pred Bohom i ľuďmi ozrejní dokonalá a oživujúca sila viac ako tisícročnej slovenskej vody, ktorá pohlcuje a zároveň oživuje, ktorá schladzuje a zároveň spaľuje poznávaním toho večne spravodlivého duchovného posolstva, ktoré trpezlivo vystáli aj naši predkovia. Aj ty od nich, pán profesor, čerpáš silu ako z prorockej knihy. Ako skromný učiteľ a kováč načieraš do týchto vôd rozpáleným železom. Ani raz si však nenačrel mimo prameňa, lebo pre rigorózne slavistický výskum a skutočné poznávanie slovenskej duchovnej kultúry je prameň tým najcennejším žriedlom. Týka sa to nielen výskumu jazyka starých Slovákov, ale aj slovenských kultúrnych vzťahov s blízkymi i vzdialenými susedmi, s ktorými my, Slováci, v starej slovenčine, staroslovienčine, latinčine, nemčine, bibličtine i v cirkevnej slovančine nachádzame svoje pevné kultúrne a historické väzby.

Ad multos annos!

Peter Žeňuch

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.2.0>